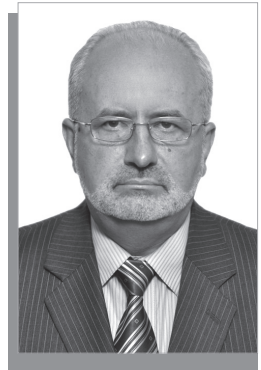
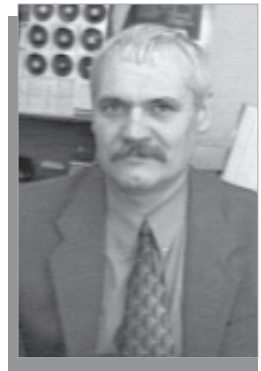

ПИЛИПЧУК ВОЛОДИМИР ГРИГОРОВИЧ,

*доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії
правових наук України, директор Науково-
дослідного інституту інформатики і права
Національної академії правових наук України,
Україна, м. Київ*

ЦИМБАЛЮК ВІТАЛІЙ СТЕПАНОВИЧ,

*доктор юридичних наук, старший науковий
співробітник, головний науковий
співробітник Науково-дослідного інституту
інформатики і права Національної академії
правових наук України,
Україна, м. Київ*

УДК 342.951(477)-029:9

Історико-правові проблеми становлення і розвитку інформаційної сфери та інформаційного права в Україні (кінець ХХ – початок ХХІ століття)

У статті висвітлюються актуальні історико-правові проблеми становлення і розвитку інформаційної сфери, інформаційного суспільства та інформаційного права як сфери суспільних відносин, галузі науки та навчальної дисципліни наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. в Україні, визначено основні етапи формування національного інформаційного законодавства та пріоритетні напрями історико-правових досліджень в інформаційній сфері.

Ключові слова: історія, право, суспільні відносини, інформаційна сфера, інформаційне суспільство, інформаційне право, інформаційне законодавство.

Постановка проблеми. В умовах становлення і розвитку інформаційно-го суспільства, національного та гло- бального інформаційного простору усі сфери життєдіяльності людини, суспільства, держави та міжнародної

спільноти безпосередньо пов'язані з інформацією та зумовлені нею. Сучасний період розвитку культури та цивілізації характеризується новим етапом еволюції соціальних процесів і відрізняється прагненням розвинутого індустріального суспільства до вдосконалення своїх соціальних структур та інститутів. Нині людство має справу з новими факторами соціально-економічного розвитку, а саме – з факторами інформаційного розвитку. Ключовими чинниками, які формують і спрямовують процеси інформаційного поступу, є свідоме й цілеспрямоване використання в економіці та соціальній практиці систем штучного інтелекту та інформаційно-комунікаційних технологій. Провідною і багато в чому знаковою особливістю сучасного світу стає формування глобальної інформаційної індустрії, яка трансформує роль інформації і знань у соціально-економічній сфері [1, с. 5].

Водночас важливою залишається проблема розуміння характеру та особливостей впливу інформаційно-комунікаційних технологій на зміну традиційної системи діяльності, соціальної й міжособистісної комунікації, що пов'язано з необхідністю розвитку інформаційного права, яке становить основу регулювання нового способу життя. Відповідь на сучасні інформаційно-правові проблеми видається неможливою без ґрунтовного вивчення відповідного історичного досвіду. За цих умов дослідження історико-правових питань становлення і розвитку суспільних відносин в інформаційній сфері та вивчення історії інформаційного права постає актуальною науковою

проблемою, яка потребує комплексного опрацювання.

Аналіз останніх досліджень. Міжгалузева сутність суспільних відносин в інформаційній сфері знайшла відображення у публікаціях низки вітчизняних та іноземних вчених, зокрема, в галузях: філософії та історії науки (Н. Вінер, В. О. Даніл'ян, О. П. Дзюбань, П. Дракер, Ю. В. Канигін, Д. Робертсон, Е. Тоффлер), економіки (І. Б. Жилияєв, В. Л. Іноземцев, М. Кастельс, П. В. Мельник, В. І. Мунтіян, М. Я. Швець), політології та соціології (В. М. Бебик, Д. В. Дубов, О. В. Литвиненко, М. А. Ожеван, О. В. Соснін), державного управління (М. В. Гаман, В. І. Гурковський, А. І. Семенченко, В. О. Шамрай) та багатьох інших.

Актуальні теоретико-правові та прикладні проблеми регулювання суспільних відносин, зокрема, в інформаційній сфері, та розвитку інформаційного права висвітлювали такі науковці, як: В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, І. В. Арістова, О. А. Баранов, К. І. Беляков, В. М. Брижко, Г. В. Виноградова, О. О. Золотар, Р. А. Калужний, О. Л. Копиленко, Б. А. Кормич, Т. А. Костецька, О. В. Кохановська, І. Ю. Крегул, Н. В. Кушакова, Г. М. Красноступ, В. М. Лозовий, А. І. Марущак, Н. М. Мироненко, В. Я. Настюк, Н. Б. Новицька, А. М. Новицький, Н. Р. Нижник, О. П. Орлюк, О. В. Петришин, В. М. Петренко, В. Ф. Сіренко, В. Я. Тацій, В. П. Тихий, І. О. Трубін, М. О. Теплюк, О. Г. Фролова, В. М. Фурашев, Ю. С. Шемшученко та ін.

Конституційно-правова природа інформаційної сфери досліджувалася такими вченими, як: В. Ф. Погорілко,

Т. А. Костецька, І. О. Кресіна, А. В. Колодюк, А. О. Селіванов та ін. Проблеми правового забезпечення національної та інформаційної безпеки досліджували О. Д. Довгань, В. В. Белевцева, М. В. Бєланюк, М. О. Будаков, В. Д. Гавловський, В. В. Крутов, В. В. Костицький, А. І. Марущак, В. Я. Настюк, Д. М. Прокоф'єва, Н. А. Савінова, Є. Д. Скулиш, М. П. Стрельбицький, В. І. Тимошенко, О. М. Юрченко та ін. Актуальні проблеми правової інформатики і правового моделювання досліджували Д. В. Ланде, В. М. Фурашев, С. М. Брайчевський, І. Ф. Корж, О. В. Гладківська, С. В. Лихоступ, М. Я. Швець та інші вчені.

Поряд з цим історико-правовим аспектам становлення і розвитку інформаційної сфери, суспільних інформаційних відносин та інформаційного права було присвячено лише окремі публікації [2–6].

Виклад основного матеріалу. Історичний аналіз та генезис наукових досліджень свідчить, що інформаційна сфера та суспільні інформаційні відносини існували з часу виникнення людства. У контексті зазначеного зазначають на увагу висновки відомого вченого в галузі історії науки Ю. М. Канігіна, який, зокрема, зазначав: «Інформатика навіть для нас – справа нова... Лише нещодавно інформація стала предметом вивчення... Але, наразі виявляється, що основні елементи інформатики (в тому числі теорія інформації і машини з її обробки) існували ще в доантичні часи!... У діалогах Платона “Тімей” знаходимо детальне викладення проблем кодування (“серцевини” теорії інформації), значення яких швидко

зростає у наші часи. ...аналіз традиційної буддійської методики навчання медитації виявляє її вразливу схожість з алгоритмами, до яких дійшли сучасні дослідники штучного інтелекту (ЕОМ 5-го покоління)» [7]. Подібні оцінки у своїх працях висловлюють Г. В. Васильєва, Л. Оппенхейм та інші дослідники давніх цивілізацій.

Тобто вивчення історії інформаційної сфери та регулювання інформаційних відносин сприятиме більш ефективному вирішенню актуальних правових проблем *інформаційної діяльності*, зокрема, у сфері: електронного управління, електронного парламенту та електронного урядування; надання адміністративних послуг і доступу до публічної інформації; телекомунікацій, зв'язку та інформатизації; засобів масової інформації, Інтернету, реклами; видавничої, бібліотечної, архівної і музейної справи; державної статистики, документообігу, цифрового підпису; інформаційної діяльності в галузях освіти і науки, культури і мистецтв, в економічній, фінансовій, банківській та інших сферах.

В умовах інформаційної глобалізації закономірно виникає низка світоглядних і правових питань, для розуміння яких необхідно звернутися до природи інформаційної сфери, інформаційного суспільства, інформації та уявлень про неї як явище сучасної цивілізації.

Нині в Україні та світі фактично відбувається досить складний перехід від індустріального до інформаційного суспільства. Проведений історичний аналіз, а також застосування логіки досліджень Е. Тоффлера дають змогу виокре-

мити такі основні *історичні періоди розвитку суспільства та суспільних відносин* на теренах України [1, с. 247]:

– *аграрне суспільство* (почало формуватися близько 7,5 тисяч років тому, з часів розвиненої аграрної цивілізації – так званої «трипільської культури» і фактично існувало до другої половини ХХ ст.);

– *індустріальне суспільство* (почало зароджуватися у ХVІІІ ст. та було сформоване у другій половині ХХ ст.);

– *інформаційне суспільство* (почало формуватися наприкінці ХХ ст.).

Кожному із вказаних періодів були притаманні свої особливості суспільних відносин у різних сферах життєдіяльності та їх відповідне регулювання (на рівні звичаїв, традицій, релігії чи права). Основною відмінністю сучасного процесу становлення інформаційного суспільства є стрімка зміна суспільних відносин практично в усіх сферах життєдіяльності людини, суспільства і держави, що потребує кардинального перегляду ролі сучасної правової науки.

Системною історично-правовою проблемою залишається відсутність єдиного розуміння сутності інформації як ключової складової інформаційного суспільства та світового інформаційного простору. Нині на законодавчому рівні спостерігається дещо спрощений підхід до визначення поняття «інформація», який зводиться до синонімічних термінів «відомості» або «дані».

Водночас, як свідчить історія науки, ми маємо справу з інформацією в системах управління і зв'язку, в інформаційних технологіях, мовах, біологічних системах, інформаційних системах жи-

вих клітин та ін. Тому, зважаючи на вчення К. Ціолковського, В. Вернадського, О. Чижевського, Н. Вінера, В. Гітта та інших вчених, термін «*інформація*» разом із термінами «*енергія*» і «*матерія*» має бути віднесений до фундаментальних величин, які становлять основу світобудови і є базовими для сучасної науки [8]. Процес наукового осмислення ролі та значення інформації можна умовно розділити на три періоди: *докібернетичний, кібернетичний та посткібернетичний* [9].

Докібернетичний період пов'язаний з традиційним (на філософському рівні) розумінням передумов існування інформаційної взаємодії як такої. Він розпочався за часів еллінської та постеллінської цивілізації й завершився періодом промислової революції кінця ХІХ ст. За цих умов також виникло й інформаційне право [10]. Як приклад можна назвати фаціальне право (від *fas* – сам), що регулювало в межах божественної волі доступ до використання інформації.

Початок ХХ ст. був пов'язаний з фундаментальними відкриттями сучасної наукової парадигми: теорії імовірності й квантової механіки. Саме вони створили базові передумови для наукового і технічного прогресу в його сучасному баченні. Проте реалізовуватися на технічному рівні ці відкриття почали в середині ХХ ст., коли вже стали помітними шляхи їх технологічної реалізації.

З середини 50-х рр. ХХ ст. розпочався так званий *кібернетичний період* розуміння інформації. 50-ті й 60-ті рр. минулого століття були відзначені роз-

квітом кібернетики й електроніки. Представники саме цих наук створювали перші та подальші покоління електронних обчислювальних машин, зокрема персональних комп'ютерів. Саме тоді формувалися і бурхливо розвивалися основні теорії інформації. Теоретична спадщина того часу й дотепер є основним базисом у науці при дослідженні проблем інформації.

Період кібернетичного розуміння ролі й значення інформації продовжувався до 1990-х рр., тобто до початку масової інформатизації, коли розпочався етап впровадження персональних комп'ютерів, цифрових ліній передачі інформації і створення нового класу інформаційних технологій. Великі швидкості передачі інформації, а також високі технології її обробки, зберігання і використання створили нові рівні розуміння природи і значення інформації в суспільстві.

З 1990-х рр. розпочався і до сьогодні триває так званий *посткібернетичний період* – період масового освоєння високотехнологічних інформаційно-комунікаційних систем, інформаційних технологій, ресурсів, продуктів і послуг та їх впровадження в усіх сферах життєдіяльності людини, суспільства, держави та міжнародної спільноти.

У вказаний посткібернетичний період наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. в Україні та світі відбулася інформаційна революція, однією з ключових особливостей якої є стрімкий розвиток інформаційних технологій і зростання значимості інформації, що привело до формування інформаційного суспільства. Згідно з наданим у 1993 р. визна-

ченням Комісії Європейського Союзу інформаційним є суспільство, у якому діяльність людей здійснюється на основі використання послуг, що надаються за допомогою інформаційних технологій і технологій зв'язку.

Історичний аналіз свідчить, що питання розбудови складових інформаційного суспільства і правового регулювання інформаційних відносин почали активно опрацьовуватися у провідних країнах світу лише в другій половині ХХ ст. На теренах України ще у 1970-х рр. відомими вченими В. М. Глушковим і М. М. Амосовим вперше у світі було порушено низку фундаментальних проблем у цій сфері, але надалі їх комплексна розробка переважно здійснювалася вченими країн Західної Європи, США і Японії.

Слід зауважити, що на території України в 70-х рр. минулого століття активного розвитку почала набувати кібернетична наука та інформатика, а наукові здобутки застосовувались у комплексному опрацюванні організаційно-правових проблем розробки автоматизованих систем управління, інформаційно-обчислювальних центрів, їх впровадження в загальнодержавні та відомчі системи управління тощо. Поряд із розробками Кібернетичного центру Академії наук Української РСР та інших наукових установ технічного спрямування до проведення суспільно-правових досліджень у цій сфері на той час долучився Інститут держави і права імені В. М. Корецького, а також низка вчених-правників, у т. ч. за напрямками тогочасної наукової спеціалізації в галузі державного права та управління, адміністративного права.

Позитивним історичним досвідом та класичним прикладом поєднання науки і виробництва, як видається, було те, що новітні напрями розвитку науки і техніки на теренах України тоді підтримувалися на рівні державної політики, а наукові установи отримували належне фінансове, матеріально-технічне та інше ресурсне забезпечення. Відповідно, на основі комплексних наукових розробок створювалися науково-виробничі комплекси та розвивалося промислове виробництво. В подальшому позитивний вітчизняний досвід формування та реалізації державної політики в галузі науки і техніки та відповідний науково-виробничий потенціал значною мірою було втрачено. В порядку порівняння зауважимо, що вказані негативні тенденції розвитку наукової і науково-технічної сфери продовжуються й нині.

Процеси інформатизації, що відбувалися в усьому цивілізованому світі, не могли залишитися поза увагою керівництва суверенної Української держави. Але на початку 1990-х рр. ця робота здійснювалася досить фрагментарно. Ситуація почала кардинально змінюватися з утворенням відповідно до Указу Президента України від 13.03.1995 р. №206/95 Національного агентства з питань інформатизації при Президентові України.

Початком системної роботи у сфері інформатизації можна вважати прийняття в лютому 1998 р. (вперше на пострадянському просторі) законів України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» та «Про Національну програму інформатизації», які розроблялися за участі Кібернетичного центру НАН України, Національ-

ного агентства з питань інформатизації при Президентові України, Секретаріату Кабінету Міністрів України та Секретаріату Верховної Ради України.

Подальшій активізації системної роботи у сфері інформатизації та об'єднанню інтересів державного і приватного секторів сприяла діяльність Державної комісії з питань запобігання та усунення можливих негативних наслідків комп'ютерної кризи 2000 р. та Урядової комісії з питань інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів виконавчої влади, створених згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 16.02.1999 р. №218 та від 07.05.2000 р. №777 відповідно.

У цей же період в Україні розпочалося активне формування інформаційного законодавства, що нині містить близько 4-х тисяч законів та інших нормативно-правових актів, які регулюють сучасні інформаційні відносини та створюють правові передумови для розвитку функціональних напрямів інформаційної діяльності.

З погляду хронології нормотворчої діяльності в Україні наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. можливо виокремити такі *основні етапи формування національного інформаційного законодавства*:

1) створення законодавчих основ становлення і розвитку інформаційної сфери в Україні. Ключовим актом для реалізації зазначеного було ухвалення постанови Президії Верховної Ради України «Про розробку пакету проектів законів з проблем інформатизації та захисту інформації» [11], згідно з якою Кабінету Міністрів України доручалося до 1 вересня 1992 р. розробити і внести

на розгляд Верховної Ради України пакет проектів законів з проблем інформатизації та захисту інформації, інформаційного забезпечення економічного та соціального розвитку, захисту прав громадян в умовах інформатизації, державної та комерційної таємниці, відповідальності за правопорушення у роботі з інформацією, реформування документообігу, контролю над експортом інформаційних ресурсів, доступу до інформації тощо.

У результаті, за оцінками вчених Науково-дослідного інституту інформатики і права НАПрН України (НДІП НАПрН України), наприкінці 90-х рр. минулого століття інформаційне законодавство вже становило значний масив нормативно-правових актів (понад 260 законів, 295 постанов Верховної Ради України, 470 указів і розпоряджень Президента України, 1 370 постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України, а також понад 1 500 актів міністерств і відомств) [12].

Позитивною особливістю першого етапу формування національного інформаційного законодавства, за нашими оцінками, була розробка базових нормативно-правових актів, які сприяли розвитку інформаційної сфери та заклали підґрунтя для розбудови інформаційного суспільства в Україні. Водночас суттєвим недоліком стало перманентне прийняття великої кількості законодавчих актів, положення яких часто-густо не узгоджувалися між собою, що створювало значні проблеми у правозастосовній діяльності;

2) правове забезпечення формування і реалізація державної політики з питань інформатизації та політики розвитку на-

ціонального інформаційного законодавства. До основних подій на цьому етапі з погляду історії слід віднести:

– ухвалення Концепції Національної програми інформатизації [13], згідно з якою, зокрема, в основу політики держави на основі поєднання принципів централізації і децентралізації, саморозвитку тощо передбачалося покласти державне регулювання, яке мало забезпечити системність, комплексність і узгодженість розвитку країни;

– прийняття Урядовою комісією з питань інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів виконавчої влади (2000 р.), за підтримки Науково-технічної ради Держкомзв'язку та інформатизації України, рішення щодо підтримки і взяття за основу проекту Концепції реформування законодавства України у сфері суспільних інформаційних відносин з рекомендацією включення її для доопрацювання та подання її як нормативно-правового акта на виконання Національної програми інформатизації України.

В основу Концепції, розробленої за ініціативою вчених Національної академії правових наук України, Національної академії внутрішніх справ України та Міжвідомчого центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України, було покладено комплекс організаційно-правових заходів, у т. ч. спрямованих на розробку проекту Інформаційного кодексу України [14]. Аналіз змісту Концепції також засвідчив динамічний розвиток української правової науки в інформаційній сфері;

– визначення Національною програмою інформатизації на 2000–2002

роки [15] завдання щодо підготовки Концепції створення нормативно-правової бази у сфері інформатизації; а також ухвалення рішення РНБО України від 31.10.2001 р. «Про заходи щодо вдосконалення державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки України», яким доручалося Кабінету Міністрів України розробити пропозиції щодо кодифікації законодавства в галузі інформаційних відносин [16];

– запровадження механізмів правового забезпечення взаємодії науки і практики державного управління у Переліку завдань (проектів) Національної програми інформатизації на 2002 рік, їх державних замовників та обсягів фінансування [17]. Цим Переліком, зокрема, Держкомзв'язку України доручалося організувати проведення досліджень з проблем реформування законодавства у сфері суспільних інформаційних відносин, а також були визначені очікувані результати, у т. ч. підготовка порівняльного аналізу законодавства розвинутих країн з питань інформатизації та робочих матеріалів до проекту Кодексу інформаційного права України;

– визначення стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, для чого на законодавчому рівні було затверджено Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки [18], а також видано розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки”» [19].

Слід зауважити, що цими документами визначалася необхідність вжиття заходів стосовно кодифікації інформаційного законодавства, підвищення ефективності розвитку інформаційного суспільства та створення цілісної системи законодавства, гармонізованого з нормами міжнародного права. Вказаним планом також передбачалася розробка у 2009 р. проекту Інформаційного кодексу України.

Особливістю другого етапу було прийняття низки рішень і законодавчих актів, вкрай необхідних для формування і реалізації державної інформаційної політики, політики забезпечення інформаційної безпеки України, а також запровадження комплексу заходів щодо розвитку інформаційного суспільства та інформаційного законодавства в Україні. Однак значна частина прийнятих рішень так і залишилася не реалізованою.

Результати проведених досліджень [20–21] дають змогу виокремити певні *історичні особливості, тенденції та системні проблеми становлення національного інформаційного законодавства* (кінець ХХ – початок ХХІ ст.), що потребують подальшого комплексного опрацювання, зокрема:

– нормотворча діяльність в інформаційній сфері нерідко здійснювалася за відсутності загальнодержавної системності, шляхом фрагментарного вирішення наявних проблем в окремих законах та інших правових актах. Мають місце суттєві розбіжності в розумінні системи інформаційного законодавства та підходів до її формування;

– різні закони та підзаконні акти, що регулюють суспільні інформаційні від-

носини, приймалися впродовж 20 років без достатньої узгодженості понятійно-категоріального апарату і застосовують ряд термінів, які є недостатньо коректними та неоднозначно сприймаються учасниками інформаційної діяльності;

– нормотворчий процес в інформаційній сфері нерідко здійснювався без належного узгодження з нормами міжнародного інформаційного права і положеннями правових актів Європейського Союзу. Значна кількість юридичних норм, які регулюють інформаційні відносини, розпорошена по різних законах та інших нормативно-правових актах, що ускладнює їх практичне застосування;

– норми законодавства щодо захисту персональних даних потребують суттєвого опрацювання та гармонізації з актами ЄС, розробки і введення правових механізмів реалізації людиною права власності на її персональні дані;

– не приділялася належна увага законодавчому врегулюванню однієї з основних функцій держави – забезпеченню інформаційної безпеки України.

Слід зауважити, що в останні роки до вказаних проблем долучилися й інші *негативні тенденції, у тому числі пов'язані із захистом прав, свобод і безпеки людини в інформаційній сфері, доступом до публічної інформації, правовим регулюванням і захистом інформації державних електронних ресурсів* тощо [22].

Для подолання зазначених системних проблем варто дослухатись до порад експертів ЄС про необхідність більш активного залучення центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування до

опрацювання наявних проблем експертів і вчених наукових установ і навчальних закладів України. Наразі, як свідчить аналіз, цих порад переважно не підтримується Український парламент. Хоча, заради історичної справедливості, слід зауважити, що наприкінці ХХ та у перші роки ХХІ ст. органи державної влади приділяли значно більше уваги науковому і правовому забезпеченню розвитку інформаційної сфери.

Іншою причиною, що стримувала розбудову інформаційної сфери, інформаційного права та інформаційного законодавства, за нашими оцінками, були суттєві розбіжності фахівців, експертів і вчених щодо пріоритетів та шляхів їх розвитку.

Наочною в контексті зазначеного була спроба Центру політико-правових реформ з'ясувати й узагальнити уявлення про інформаційне право в ході проведеного у 2004 р. «круглого столу» на тему «Інформаційне право: стан та перспективи розвитку в Україні» [23]. Як виявилось, погляди різних експертів на інформаційне право тоді суттєво різнилися. Ті, хто мав справу із засобами масової інформації, вважали, що інформаційне право – це саме їхня галузь, це право засобів масової інформації. Так само, але на свою користь, висловлювались фахівці в галузі зв'язку, телекомунікацій, інформатизації, інформатики та кібернетики. Найбільш гострі дискусії тривали навколо визначення місця інформаційного права у системі права України.

У порядку порівняння слід звернути увагу на доповіді в ході вказаного «круглого столу» представників ФРН та Великої Британії. Зокрема, експерт з інфор-

маційного права Німеччини Маттіас Россі зазначив, що у ФРН до інформаційного права відносять інформаційне конституційне право, міжнародне інформаційне право, інформаційне цивільне право, інформаційне кримінальне право та інформаційне публічне (державне та адміністративне) право. Як окремі інститути розглядають право на захист даних, право на захист таємниці, право доступу до інформації, телекомунікаційне право, поштове право, право електронних інформаційних послуг, право телерадіомовлення, право преси. Натомість, за виступами експертів, у Великій Британії медіа-право досліджує всі питання, пов'язані зі збором та поширенням інформації, а телекомунікаційне право досліджує та регулює засоби поширення інформації.

Певні шляхи вирішення вказаної проблеми, з урахуванням здобутків різних галузей науки, у т. ч. філософських, соціологічних, політичних, психологічних, педагогічних, технічних, були запропоновані у 2012–2016 роках вченими Науково-дослідного інституту інформатики і права НАПрН України, який нині став однією з провідних наукових установ у галузі інформаційного права та інформаційної безпеки, зокрема, в розробленому проекті Концепції кодифікації інформаційного законодавства України (2012 р.), підготовлених НДІ інформатики і права НАПрН України спільно з НДІ інтелектуальної власності НАПрН України і підтриманих МОН України (2014 р.) пропозиціях щодо впровадження наукової спеціальності 12.00.13 – «інформаційне право; право інтелектуальної власності» та в інших працях [24–25].

Розвитку інформаційного права та інформаційної сфери в Україні суттєво сприяли рішення Загальних зборів НАПрН України, які затвердили розроблені вченими НДІП НАПрН України пріоритети розвитку правової науки в інформаційній сфері на 2011–2015 та 2016–2020 роки. Більш вагомою у контексті зазначеного, на наш погляд, має бути роль комплексу заходів, запропонованих у ході парламентських слухань, проведених Верховною Радою України, зокрема: «Суспільство, засоби масової інформації, влада: свобода слова і цензура в Україні» (2003 р.), «Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні» (2014 р.) тощо [26–27].

Іншим напрямом розвитку інформаційного права та інформаційного суспільства, як свідчить новітня історія, стало впровадження наукових здобутків у науково-педагогічну діяльність. Для цього низка науковців з кінця 90-х рр. минулого століття розпочали викладання навчальних дисциплін з проблем регулювання суспільних відносин в інформаційній сфері у вищих навчальних закладах України. Серед перших можна зазначити викладання у 1998–1999 рр. навчальної дисципліни «Інформаційне право» в Київському інституті економіки, управління та господарського права [28].

Наочним прикладом інтеграції науки та освіти в галузі інформаційного права стало створення у 2013 р. НДІ інформатики і права НАПрН України та Національним технічним університетом України «КПІ» спільного Навчально-наукового центру інформаційного права та правових питань інформаційних тех-

нологій. Одним із основних завдань Центру було визначено розробку і впровадження у навчальний процес необхідних науково-методичних матеріалів для нових навчальних курсів. У результаті, вже у 2014–2015 рр. вченими НДІ інформатики і права НАПрН України і Національного технічного університету України «КПІ» було підготовлено і забезпечено усіма необхідними навчальними і методичними матеріалами викладання низки дисциплін зі спеціалізації «Інформаційне право», зокрема: «Інформаційне суспільство і право», «Основи інформаційного права», «Основи інформаційної безпеки», «Міжнародне інформаційне право», «Інформаційне та соціально-правове моделювання», «Сучасні методи інформаційного та соціально-правового моделювання», «Правові питання інформаційно-комунікаційних технологій», «Інформаційні ресурси» тощо [29].

Загалом розгляд актуальних історико-правових проблем становлення і розвитку інформаційної сфери, інформаційного суспільства та інформаційного права в Україні наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. дає змогу дійти таких основних **висновків і пропозицій**:

1. Генезис наукових досліджень свідчить, що інформаційна сфера існувала з часу виникнення людства та суспільних відносин. Проведений історичний аналіз дає змогу здійснити періодизацію розвитку суспільства та суспільних відносин на теренах України (аграрне суспільство, індустріальне суспільство, інформаційне суспільство). Кожному із вказаних суспільств були притаманні свої інформаційні відносини та особли-

вості регулювання інформаційної діяльності на рівні звичаїв, релігії, права, які потребують всебічного наукового опрацювання. Це сприятиме виявленню історичних особливостей, закономірностей і тенденцій, а також визначенню подальших напрямів розвитку інформаційної сфери та інформаційного права в сучасних умовах.

2. Системною історично-правовою проблемою залишається відсутність єдиного розуміння сутності інформації, як ключової складової інформаційного суспільства та світового інформаційного простору. Нині спостерігається дещо спрощений підхід до визначення поняття «інформація», який зводиться до синонімічних термінів «відомості» або «дані». Водночас, як свідчить історія науки, ми маємо справу з інформацією в системах управління, системах зв'язку, в інформаційних технологіях, мовах, біологічних системах, інформаційних системах живих клітин та ін. Тому, з урахуванням наявних наукових здобутків, термін «інформація» разом з термінами «енергія» і «матерія» має бути віднесений до фундаментальних величин, які становлять основу світобудови і є базовими для сучасної науки, у тому числі правової.

3. Актуальною науковою проблемою в сучасних умовах постає вивчення новітньої історії становлення і розвитку суспільних відносин в інформаційній сфері. До пріоритетних напрямів історико-правових досліджень з цієї проблематики видається за доцільне віднести:

– генезис наукової думки щодо захисту прав, свобод і безпеки людини в інформаційній сфері та пошуку балан-

су між правами людини і потребою захисту законних інтересів суспільства і держави в інформаційній сфері;

– дослідження історії суспільно-політичних і правових вчень з питань становлення і розвитку інформаційної сфери та інформаційного суспільства, державної політики та системи державного управління в інформаційній сфері, інформаційного права та інформаційного законодавства;

– аналіз історико-правових проблем інформатизації, розробки і впровадження інформаційних технологій, ресурсів, продукції та послуг у різні сфери життєдіяльності людини, суспільства, держави та міжнародної спільноти;

– вивчення історико-правових проблем забезпечення інформаційної безпеки, протидії інформаційному тероризму, кіберзлочинності та іншим правопорушенням, розвитку систем національної та міжнародної безпеки в інформаційній сфері.

Загалом, історико-правові проблеми формування і розвитку суспільних інформаційних відносин за часів новітньої історії та у різні історичні епохи на теренах України й за кордоном потребують додаткового осмислення та комплексного наукового опрацювання, що сприятиме становленню сучасного інформаційного суспільства та інноваційному розвитку України.

Список використаних джерел

1. Пилипчук В. Г. Інформаційне суспільство: філософсько-правовий вимір : монографія / В. Г. Пилипчук, О. П. Дзьобань. – Ужгород : ТОВ «ІВА», 2014. – 284 с.
2. Пилипчук В. Г. Історичні аспекти розробки і впровадження наукової спеціальності 12.00.13 – «Інформаційне право; право інтелектуальної власності» / В. Г. Пилипчук, М. В. Беланюк // Інформація і право. – 2016. – №2 (17). – С. 5–14.
3. Брижко В. М. Науково-дослідний центр правової інформатики Академії правових наук України (становлення та результати) : наук.-популяр. вид. / В. Брижко ; за ред. М. Швеця, О. Гладківської. – К. : НДЦПІ АПрН України, 2009. – 16 с.
4. Наукова діяльність Науково-дослідного центру правової інформатики Національної академії правових наук України : довідник (2001–2010 рр.) / упоряд.: В. М. Брижко, О. В. Гладківська ; за ред. М. Я. Швеця. – К. : ТОВ «Пан-Тот», 2010. – 70 с.
5. Микола Якович Швець (до 75-річчя від дня народження та 45-річчя науково-дослідної, науково-педагогічної і громадської діяльності): Біографія і бібліографія вчених Національної академії правових наук України / НДЦПІ НАПрН України. – К. : Вид-во ТОВ «ПанТот», 2010. – 32 с.
6. Пилипчук В. Г. Історія Науково-дослідного інституту інформатики і права НАПрН України та розвитку правової науки в інформаційній сфері / В. Г. Пилипчук, В. М. Фурашев, О. В. Гладківська // Вісн. НАПрН України. – Х. : Право, 2013. – №2(73). – С. 290–300.
7. Каныгин Ю. М. Путь ариев: Украина в духовной истории человечества / Ю. М. Каныгин. – Киев : Изд-во А. С. К., 2003. – С. 136–139.
8. Пилипчук В. Г. Актуальні проблеми становлення і розвитку правової науки в інформаційній сфері / В. Г. Пилипчук // Інформація і право : наук. журн. – К. : НДЦПІ НАПрН України, 2012. – №1(4). – С. 15–16.
9. Пилипчук В. Г. Феномен інформації: історико-правові та філософські аспекти / В. Г. Пилипчук, О. П. Дзьобань // Інформація і право. – К., 2015. – №1 (13). – С. 5–14.
10. Зарипова З. Н. Правовое регулирование образовательной реформы в России второй половины XVIII века : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 «Теория государства и права. История

- государства и права. История политических и правовых учений» / З. Н. Зарипова. – Н. Новгород, 2000. – 21 с.
11. Про розробку пакету проектів законів з проблем інформатизації та захисту інформації [Електронний ресурс] : постанова Президії Верхов. Ради України від 24.03.1992 № 2212-ХІІ // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 26. – Ст. 368. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2212-12>.
 12. Швець М. Я. Інформаційне законодавство України: концептуальні основи формування / М. Я. Швець, В. С. Цимбалюк, В. Д. Гавловський, Р. А. Калюжний // Право України. – 2001. – № 7. – С. 81–88.
 13. Концепція Національної програми інформатизації [Електронний ресурс] : схвалено Законом України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» від 4 лют. 1998 р. № 75/98-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1998. – № 27–28. – Ст. 182. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-вр>.
 14. Тацій В. До питання реформування законодавства України у сфері суспільних інформаційних відносин / В. Тацій, В. Лисицький // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2000. – № 4. – С. 298–302.
 15. Завдання Національної програми інформатизації на 2000–2002 роки [Електронний ресурс] : Додаток до Постанови Верхов. Ради України від 06.07.2000 № 1851-ІІІ. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1851-14>.
 16. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 31 жовтня 2001 року «Про заходи щодо вдосконалення державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки України» [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 6 груд. 2001 р. № 1193/2001. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
 17. Перелік завдань (проектів) Національної програми інформатизації на 2002 рік, їх державні замовники та обсяги фінансування [Електронний ресурс] : затв. розпорядженням Каб. Міністрів України від 13.06.2002 № 323-р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/323-2002-р>.
 18. Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки [Електронний ресурс] : затв. Законом України від 9 січ. 2007 р. № 537-V // Бібліотека баз даних і знань в галузі держави і права. – К. : НДЦПІ НАПрН України. – 12.02.2011.
 19. Про План заходів з виконання завдань, передбачених Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [Електронний ресурс] : Розпорядження Каб. Міністрів України від 15.08.2007 № 653-р. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/653-2007-р>.
 20. Пилипчук В. Г. Концептуальні основи кодифікації інформаційного законодавства України: [під-розд. 5.2] / В. Г. Пилипчук, О. А. Баранов, В. С. Цимбалюк // Правова доктрина України : у 5 т. / Нац. акад. прав. наук України ; редкол. В. Я. Тацій [та ін.]. – Х. : Право, 2013. – Т. 2: Публічно-правова доктрина України. – С. 780–805.
 21. Пилипчук В. Г. Проблеми становлення і розвитку інформаційного законодавства в контексті євроінтеграції України / В. Г. Пилипчук, В. М. Брижко // Інформація і право : наук. журн. – К. : НДЦПІ НАПрН України, 2011. – № 1(1). – С. 11–19.
 22. Пилипчук В. Г. Актуальні питання захисту прав, свобод і безпеки людини в сучасному інформаційному суспільстві / В. Г. Пилипчук // Проблеми захисту прав людини в інформаційному суспільстві : зб. матеріалів наук.-практ. конф. / упоряд. В. М. Фурашев, С. Ю. Петраєв. – К. : Вид-во «Політехніка», 2016. – С. 6–8.
 23. Шевченко Т. Інформаційне право: для журналістів чи для програмістів? [Електронний ресурс] / Т. Шевченко. – Режим доступу: <http://medialaw.org.ua/analytics/informatsijne-pravo-dlya-zhurnalistiv-chy-dlya-programistiv>.
 24. Концепція кодифікації інформаційного законодавства України // Інформація і право : наук. журн. – К. : НДЦПІ НАПрН України, 2012. – № 1(4). – С. 6–14.
 25. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14.09.2014 № 1057 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1133-11>.

26. Про підсумки парламентських слухань «Суспільство, засоби масової інформації, влада: свобода слова і цензура в Україні» [Електронний ресурс] : постанова Верхов. Ради України від 16.01.2003 №441-IV. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
27. Про затвердження рекомендацій парламентських слухань на тему: «Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні» : постанова Верхов. Ради України від 3 лип. 2014 р. №1565-VII // Відом. Верхов. Ради України. – 2014. – №33. – Ст. 1163.
28. Цимбалюк В. С. Інформаційне право. Навчально-методичний комплекс / В. С. Цимбалюк, В. Д. Гавловський. – К. : Ін-т економіки управління та госп. права, 1999. – 183 с.
29. Пилипчук В. Г. Трансформація центру правової інформатики в Науково-дослідний інститут інформатики і права: становлення, здобутки, пріоритети (2011–2015 рр.) : наук.-інформ. огляд / В. Г. Пилипчук, В. М. Фурашев ; за інформ.-техн. підтримки В. М. Брижка, В. В. Поперечнюк, О. Г. Радзівської. – К. : ТОВ «ПанТот», 2016. – С. 29.

References

1. Pylypchuk V. H., Dzoban O. P. Informatsiine suspilstvo : filosofsko-pravovyi vymir : Monohrafiia / Pylypchuk V. H., Dzoban O. P. – Uzhhorod : TOB «IBA», 2014. – 284 s.
2. Pylypchuk V. H., Belanuk M. V. Istorychni aspekty rozrobky i vprovadzhennia naukovoї spetsialnosti 12.00.13 – «Informatsiine pravo; pravo intelektualnoi vlasnosti» / V. H. Pylypchuk, M. V. Belaniuk // Informatsiia i pravo, 2016. – №2 (17). – S. 5-14.
3. Bryzhko V. M., Hladkivska O. V., Shvets M. Ia. Naukovo-doslidnyi tsentr pravovoi informatyky Akademii pravovykh nauk Ukrainy (stanovlennia ta rezultaty) : Naukovo-populiarne vydannia / V. Bryzhko, za red. M. Shvetsia, O. Hladkivskoi. – K.: NDTsPI APPrN Ukrainy, 2009. – 16 s.
4. Shvets M. Ia., Bryzhko V. M., Hladkivska O. V. Naukova diialnist Naukovo-doslidnoho tsentru pravovoi informatyky Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy: dovidnyk (2001 – 2010 rr.) / uporiadnyky: V. M. Bryzhko, O. V. Hladkivska, za red. M. Ia. Shvetsia. – K.: TOV «Pan-Tot», 2010. – 70 s.
5. Mykola Yakovych Shvets (do 75-richchia vid dnia narodzhennia ta 45-richchia naukovo-doslidnoi, naukovo-pedahohichnoi i hromadskoi diialnosti) : Biohrafii i bibliohrafiia vchenykh Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy. – NDTsPI NAPrN Ukrainy. – K.: Vydavnytstvo TOV «PanTot», 2010. – 32 s.
6. Pylypchuk V. H., Furashev V. M., Hladkivska O. V. Istoriia Naukovo-doslidnoho instytutu informatyky i prava NAPrN Ukrainy ta rozvytku pravovoi nauky v informatsiinii sferi / Pylypchuk V. H., Furashev V. M., Hladkivska O. V. // Visnyk NAPrN Ukrainy. – Kharkiv : «Pravo». – №2(73). – 2013. – S. 290-300.
7. Kanuhyn Yu. M. Put arjev: Ukrayna v dukhovnoi ystoryi chelovechestva. – K.: Yzd-vo A. S. K., 2003. – S. 136-139.
8. Pylypchuk V. H. Aktualni problemy stanovlennia i rozvytku pravovoi nauky v informatsiinii sferi / Pylypchuk V. H. // Informatsiia i pravo : naukovyi zhurnal. – K.: NDTsPI NAPrN Ukrainy, 2012. – №1(4). – S. 15-16.
9. Pylypchuk V. H., Dzoban O. P. Fenomen informatsii: istoryko-pravovi ta filosofski aspekty / V. H. Pylypchuk, O. P. Dzoban // Informatsiia i pravo. K., 2015. – №1 (13). – S. 5-14.
10. Zarypova Z. N. Pravovoe rehulyrovanye obrazovatelnoi reformy v Rossyy vtoroi polovynu XVIII veka: avtoref. Dys. ...kand. yuryd. nauk : 12.00.01 «Teoriya hosudarstva y prava. Ystoriya hosudarstva y prava. Ystoriya polytycheskykh y pravovukh uchenyi» / Z. N. Zarypova. – N. Novhorod, 2000. – 21 s.
11. Pro rozrobku paketu proektiv zakoniv z problem informatyzatsii ta zakhystu informatsii : Postanova Prezydii Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 24. 03. 1992 r. №2212-XII // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). – 1992. – № 26. – St. 368. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2212-12>
12. Shvets M. Ya., Tsybaliuk V. S. ta in. Informatsiine zakonodavstvo Ukrainy: kontseptualni osnovy formuvannia / M. Ia. Shvets, V. S. Tsybaliuk, V. D. Havlovskiy, R. A. Kaliuzhnyi // Pravo Ukrainy. – 2001. – № 7. – S. 81-88.

13. Kontsepsiia Natsionalnoi prohramy informatyzatsii : Skhvaleno Zakonom Ukrainy «Pro Kontsepsiui Natsionalnoi prohramy informatyzatsii» vid 4 liutoho 1998 roku № 75/98-VR // VVR. – 1998. – № 27-28. – St. 182. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-vr>.
14. Tatsii V., Lysytskyi V. Do pytannia reformuvannia zakonodavstva Ukrainy u sferi suspilnykh informatsiinykh vidnosyn / V. Tatsii, V. Lysytskyi // Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy. – 2000. – № 4. – S. 298-302.
15. Zavdannia Natsionalnoi prohramy informatyzatsii na 2000-2002 roky : Dodatok do Postanovy Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 06.07.2000 r. № 1851-III [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1851-14>.
16. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 6 hrudnia 2001 roku № 1193/2001 «Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 31 zhovtnia 2001 roku «Pro zakhody shchodo vdoskonalennia derzhavnoi informatsiinoi polityky ta zabezpechennia informatsiinoi bezpeky Ukrainy»: [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.raga.gov.ua>.
17. Perelik zavdan (proektiv) Natsionalnoi prohramy informatyzatsii na 2002 rik, yikh derzhavni zamovnyky ta obsiahy finansuvannia, zatverdzhenyi rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13.06.2002 r. № 323-r.: [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/323-2002-r>.
18. Osnovni zasady rozvytku informatsiinoho suspilstva v Ukraini na 2007 – 2015 roky, zatverdzeni Zakonom Ukrainy vid 09 sichnia 2007 roku № 537-V [Elektronnyi resurs na DVD] // Biblioteka baz danykh i znan v haluzi derzhavy i prava. – K.: NDTsPI NAPrN Ukrainy. – 12.02.2011.
19. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15.08.2007 r. № 653-r. «Pro Plan zakhodiv z vykonannia zavdan, peredbachenykh Zakonom Ukrainy «Pro Osnovni zasady rozvytku informatsiinoho suspilstva v Ukraini na 2007 – 2015 roky»: [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/653-2007-r>
20. Pylypchuk V. H., Baranov O. A., Tsybaliuk V. S. Kontseptualni osnovy kodyfikatsii informatsiinoho zakonodavstva Ukrainy : [pidrozd. 5.2] / V. H. Pylypchuk, O. A. Baranov, V. S. Tsybaliuk // Pravova doktryna Ukrainy : U 5 t. / Nats. akad. prav. nauk Ukrainy; redkol. V. Ya. Tatsii [ta in.]. – Kh. : Pravo, 2013. – T. 2: Publichno-pravova doktryna Ukrainy. – S. 780-805.
21. Pylypchuk V. H., Bryzhko V. M. Problemy stanovlennia i rozvytku informatsiinoho zakonodavstva v konteksti yevrointehratsii Ukrainy / Pylypchuk V. H., Bryzhko V. M. // Informatsiia i pravo : naukovyi zhurnal. – K.: NDTsPI NAPrN Ukrainy, 2011. – № 1(1). – S. 11-19.
22. Pylypchuk V. H. Aktualni pytannia zakhystu prav, svobod i bezpeky liudyny v suchasnomu informatsiinomomu suspilstvi / Problemy zakhystu prav liudyny v informatsiinomomu suspilstvi: Zbirnyk materialiv naukovo-praktychnoi konferentsii / Uporiadn. Furashev V. M., Petriaev S. Iu. – K.: Vyd-vo «Politekhnika», 2016. – S. 6-8.
23. T. Shevchenko «Informatsiine pravo: dlia zhurnalistiv chy dlia prohramistiv?» – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://medialaw.org.ua/analytics/informatsijne-pravo-dlya-zhurnalistiv-chy-dlya-programistiv>.
24. Kontsepsiia kodyfikatsii informatsiinoho zakonodavstva Ukrainy // Informatsiia i pravo : naukovyi zhurnal. – K.: NDTsPI NAPrN Ukrainy, 2012. – № 1(4). – S. 6-14.
25. Nakaz Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy vid 14.09.2014 r. № 1057. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1133-11>.
26. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 441-IV «Pro pidsumky parlamentskykh slukhan «Suspilstvo, zasoby masovoi informatsii, vlada: svoboda slova i tsenzura v Ukraini». – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: www.raga.gov.ua.
27. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro zatverdzhennia rekomendatsii parlamentskykh slukhan na temu: «Zakonodavche zabezpechennia rozvytku informatsiinoho suspilstva v Ukraini» vid 3 lypnia 2014 roku № 1565-VII / Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2014, № 33, st. 1163.
28. Tsybaliuk V. S., Havlovskiy V. D. Informatsiine pravo. Navchalno-metodychnyi kompleks. – K.: Instytut ekonomiky upravlinnia ta hospodarskoho prava. 1999. – 183 s.
29. Pylypchuk V. H., Furashev V. M. Transformatsiia tsentru pravovoi informatyky v Naukovo-doslidnyi instytut informatyky i prava: stanovlennia, zdobutky, priorityty (2011–2015 rr.) : Naukovo-informatsiinyi ohliad / V. H. Pylypchuk, V. M. Furashev, za informatsiino-tekhnichnoi pidtrymky V. M. Bryzhka, V. V. Poperechniuk, O. H. Radziievskoï. – K.: TOV «PanTot», 2016. – S. 29.

Пилипчук В. Г., доктор юридических наук, профессор, член-корреспондент Национальной академии правовых наук Украины, директор Научно-исследовательского института информатики и права Национальной академии правовых наук Украины, Украина, г. Киев

Цымбалюк В. С., доктор юридических наук, главный научный сотрудник Научно-исследовательского института информатики и права Национальной академии правовых наук Украины, Украина, г. Киев

Историко-правовые проблемы становления и развития информационной сферы и информационного права в Украине (конец XX – начало XXI столетия)

В статье отражены актуальные историко-правовые проблемы становления и развития информационной сферы, информационного общества, а также информационного права как сферы общественных отношений, отрасли науки и учебной дисциплины, определены основные этапы формирования национального информационного законодательства и приоритетные направления историко-правовых исследований в информационной сфере.

Ключевые слова: история, право, общественные отношения, информационная сфера, информационное общество, информационное право, информационное законодательство.

Pylypchuk V. G., Doctor of Law, professor, Research Institute of Informatics and Law of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Director, Ukraine, Kyiv

Tsybalyuk V. S., Doctor of Law, Research Institute of Informatics and Law of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, chief research scientist, Ukraine, Kyiv

Historical and Legal Problems of Formation and Development of Information Sphere and Information Law in Ukraine (end of XX – beginning of XXI century)

The article highlights the relevant historical and legal problems of formation and development of information sphere, information society and information law as areas of public relations, branch of science and academic discipline at the end of the XX–XXI century in Ukraine. Author introduces contemporary areas of information that need regulation. The major historical periods of the development of society and public relations in Ukraine were determined. The basic stages, historical features, trends and systemic problems of formation and development of national information legislation are defined.

Priority areas of historical and legal research in the information sphere were defined, namely:

– *genesis of scientific thought regarding protection of rights, freedoms and human security in the information sphere and finding a balance between human rights and the need to protect the legitimate interests of society and the state in the information sphere;*

– *study of the history of socio-political and legal doctrines concerning the establishment and development of the information sphere and the information society, public policy and public administration system in information sphere, information law and information legislation;*

– *analysis of historical and legal problems of informatization, development and implementation of information technologies, resources, products and services in various areas of human life, society, state and international community;*

– *studying the historical and legal issues of information security, counteraction to information terrorism, cybercrime and other offenses, the development of national and international security in the information sphere.*

Key words: history, law, public relations, information sphere, information society, information law, information legislation.